

NHỮNG TÊN GỌI CỦA TÁC PHẨM CHÍ PHÈO

Mở bài

Truyện ngắn *Chí Phèo* lúc đầu có cái tên “*Cái lò gạch cũ*”; khi in thành sách lần đầu (NXB “*Đời mới*”, Hà Nội 1941), nhà xuất bản đã tự ý đổi tên là “*Đôi lứa xứng đôi*”. Đến khi in lại trong tập “*Luống cày*” (Hội văn hoá cứu quốc xuất bản, Hà Nội 1946), Tác giả đặt lại tên là *Chí Phèo*. Mỗi cái tên gọi có một ý nghĩa xã hội nhân sinh và thẩm mỹ nhất định.

1. Cái lò gạch cũ

a) Phần đầu của truyện *Chí Phèo* quả có hình ảnh “*Cái lò gạch cũ bỏ không*”, nơi Chí Phèo sinh ra. Và kết thúc truyện, hình ảnh cái lò gạch ấy xa nhà cửa vắng người qua lại đã hiện lên trong trí tưởng tượng và sự lo sợ của Thị Nở, khi Thị hồi tưởng lại những lúc đã ăn nằm với Chí Phèo.

b) Tên của tác phẩm được đặt ra bởi các hình ảnh mở đầu và kết thúc tác phẩm đã tạo cho *Chí Phèo* (thiên truyện) có cái kết cấu đầu cuối tương ứng – vòng tròn. Điều đó cũng đã để lại một nỗi day dứt, ám ảnh và nỗi bi thương trong lòng độc giả. Cái lò gạch cũ đầu tác phẩm là nơi mở đầu một số phận, một kiếp người đau khổ, đầy bi kịch thương tâm. Hình ảnh cái lò gạch cũ cuối tác phẩm không phải là hình ảnh thực mà là một hình ảnh tưởng tượng nói lên rằng: rất có thể từ cái lò gạch cũ ấy, Thị Nở sẽ cho ra đời một Chí Phèo con ngỗ ngược hơn bố nó để nối nghiệp. Điều ấy chưa có gì đảm bảo, nhưng có điều chắc chắn rằng là chừng nào còn tồn tại xã hội “*ăn thịt người*”, thì chừng ấy còn tồn tại hiện tượng Chí Phèo. Giá trị hiện thực sâu sắc của tác phẩm được toát ra từ một chi tiết bình dị ấy. Với chi tiết đó, Nam Cao như còn nói với ta rằng “*tre già, măng mọc*”, xã hội ấy vẫn còn tiếp diễn. Và số phận người nông dân cứ rơi vào một vòng luân quần không lối thoát.

c) Đặt tên như vậy sẽ bộc lộ cái nhìn bi quan của tác giả và cũng tạo nên tình cảm bi quan cho người đọc.

2. Cái tên gọi *Đôi lứa xứng đôi*

a) Nhà xuất bản chữa lại tên gọi như vậy chỉ là căn cứ vào mối tình Chí Phèo - Thị Nở, mà lúc bấy giờ người ta cho là thứ tình yêu của hạng “*người - ngợm*”. Trong hoàn cảnh ra đời lúc ấy, cái tên này có thể có tác dụng câu khách, gợi sự tò mò của lạ về chuyện tình ái ở một số người.

b) Cuộc gặp gỡ với Thị Nở có ý nghĩa như một tia chớp trong cuộc đời tăm tối triền miên của Chí Phèo. Nó có ý nghĩa như một cái mốc, một bước ngoặt trong cuộc đời đau khổ của Chí. Chính tình yêu chân thành và cảm động của người đàn bà xấu xí và khốn khổ ấy đã đánh thức bản chất người lao động lương thiện ẩn sâu dưới đáy tâm hồn tăm tối cần cỗi của Chí Phèo. Như vậy cái tình người đã thức tỉnh, đã hồi sinh tính người trong Chí Phèo, làm cho Chí Phèo khao khát trở về lương thiện. Ở đây một lần nữa làm nổi rõ chất thơ của tác phẩm và thể hiện tư tưởng nhân đạo sâu sắc đóc đáo hiếm có của ngòi bút Nam Cao.

c) Tuy nhiên xét về dung lượng và cấu trúc tác phẩm thì cuộc gặp gỡ này được miêu tả nửa sau tác phẩm. Nửa đầu sẽ nói lên ý nghĩa của chủ đề: Xã hội tàn bạo vô nhân đạo thời bấy giờ đã xô đẩy những người lương thiện vào con đường tha hoá đầy tội lỗi. Vì thế cái tên *Đôi lứa xứng đôi* chưa bao quát được hết ý nghĩa tron ven của thiên

truyện, lại như cố ý biến mỗi tình huống thành trò cười và để tạo một định hướng thường thức hời hợt và sai lệch về tác phẩm.

3. Tên gọi tác phẩm là *Chí Phèo*

a) Trong một số trường hợp, Nam Cao đã từng lấy tên nhân vật chính đặt cho tên tác phẩm như *Dì Hảo*, *Lang Rận*, *Lão Hạc* ... Sau cách mạng, rõ ràng là ông không bằng lòng với tên cũ trước đây mà đã lấy tên nhân vật Chí Phèo đặt tên cho tác phẩm.

b) Đọc truyện ngắn này, độc giả dễ nhận ra toàn bộ tác phẩm, từ đầu đến cuối, tác giả cũng đã tập trung miêu tả số phận nhân vật Chí Phèo. Hắn sinh ra đã là một sản phẩm của sự cùng khổ, lớn lên đi ở cửa người, sống kiếp tôi đòi rồi vô cớ bị đẩy vào vòng tù tội. Ra tù, trở về làng, hắn đã là thằng lưu manh, một con quỷ dữ của làng Vũ Đại, bị loại bỏ ra ngoài xã hội loài người, đã có lúc lương tâm hắn thức tỉnh, khao khát trở về cõi người, nhưng lại rơi vào bi kịch xã hội lạnh lùng cự tuyệt không được làm người, đành phải tự kết liễu cuộc đời mình trong vũng máu. Cho đến lúc chết đi rồi mà dường như linh hồn của kiếp người khốn khổ ấy vẫn như còn muốn đầu thai vào một kiếp khác trên cõi đời.

c) Như vậy, tên nhân vật *Chí Phèo* đã chỉ rõ đây là nhân vật chính trở thành linh hồn của tác phẩm thể hiện được một cách trọn vẹn chủ đề, ý nghĩa của tác phẩm. Qua số phận của Chí Phèo, một hình tượng nông dân tiêu biểu cho thân phận bị tha hoá đầy đau, lãnh nhục bị cự tuyệt không được làm người, Nam Cao chẳng những thể hiện một cái nhìn hiện thực có chiều sâu, mà còn thể hiện một chủ nghĩa nhân đạo vừa mới mẻ, vừa phong phú vừa sâu sắc. Vì vậy cái tên *Chí Phèo* là cái tên đích đáng nhất – hay nói cách khác đây là một cái tên rất Nam Cao.

Giáo viên: Nguyễn Quang Ninh

Nguồn: [Hocmai.vn](https://hocmai.vn)